

MANDEN BAG DEN VREDE UNGE MAND

Er der tegn til, at den engelske filmkrise er ved at være overstået? I nogle film bestræber man sig i hvert fald nu for at komme virkeligheden nærmere. Jack Clayton har filmet den meget omtalte roman „Room at the Top“ og Tony Richardson det ikke mindre omtalte stykke „Ung Vrede“. I februar-nummeret af „Films and Filming“ fortalte Richardson om sit arbejde med „Ung Vrede“, og vi bringer her hans udtalelser, der blev fremsat i et interview. Det var Richardson, der iscenesatte stykket på „Royal Court“.

Det er fejlagtigt at tro, at instruktøren på et teater arbejder med et kontinuerligt spil, medens han under filmarbejdet må „udstykke“ spillet. „Fandt De det ikke vanskeligt at vænne Dem til den fragmentariske spilleteknik“, spurgte man mig, da jeg var gået i gang med filmversionen af *John Osbornes* „Ung Vrede“.

Overhovedet ikke. Spillet i et teaterstykke er kun overfladisk set kontinuerligt fra et rent arbejds-mæssigt synspunkt. I hver akt er der flere scener, og i hver scene en forskellig tone. Alle delene må bestemmes og adskilles og gives deres egen farve. Det er nøjagtigt det samme med en film. I virkeligheden betyder det ikke noget at skulle dele de enkelte scener op i små bidder med flere timers interval, når blot ens opfattelse af helheden er stærk nok. Tre af de medvirkende i filmen „Ung Vrede“ havde allerede spillet i stykket på teatret, og vi holdt prøver i en uge, før vi begyndte optagelserne, så det hele lå temmelig fast.

Da vi ikke har optaget filmen som en direkte filmatisering af skuespillet har en af vore vigtigste opgaver været at opnå den samme helhedsvirkning over et længere tidsforløb, som stykket nåede på scenen i løbet af sine tre akter. Ja, vi håber at have givet Jimmys udfald endnu stærkere virkning ved at strække dem over et par dage.

Jeg er glad for, at en lang række scener er blevet optaget uden for studierne. En væsentlig grund til, at jeg så langt foretrækker at arbejde *on location* (sandsynligvis har de italienske neorealister påvirket mig) er, at man her kommer

ud for mange flere overraskelser end i et atelier. Naturligvis er det på sin vis lettere at arbejde i atelier, og lange dramatiske scener, i hvilke udladningerne mellem personerne er afgørende, er det for eksempel umuligt at indspille *on location* fordi man her ikke kan opnå den nødvendige kontrol. Til gengæld kan der her ske mirakler, som man aldrig ville forestille sig under udarbejdelsen af drejebogen. Livet er altid langt mere dristigt og ekstravagant end kunsten. For eksempel ankommer pludselig en gammel mand eller en lille dreng, som man aldrig ville have opdigtet. Under optagelserne af „Ung Vrede“ filmede vi nogle folk fra Frelsens Hær. To af pigerne gik med uindfattede briller. Hvis det nu havde været kostumetegnerens idé, ville de sandsynligvis have virket som karikaturer, men her fik det en fantastisk autentisk og stærk virkning. Lige da vi skulle til at optage, dukkede en lille knægt op for at kigge på dem. Han havde en militærfrakke og en amerikansk stålhelmet på og bar på en lang rod, hvid og blå riffel – det er en af den slags ting, man aldrig ville drømme om at arrangere i et atelier. Hvis man gjorde det, ville det virke krukke og uægte.

Jeg har ikke været ude for at falde ud af stemningen mellem scenerne, bl. a. fordi det lykkedes os at indspille en hel sekvens hver dag. Kun en enkelt kom til at strække sig over nogle dage, men det kom ikke til at betyde noget, fordi den alligevel var fuld af skiftende stemninger. Nu var det selvfølgelig en stor fordel for mig, at jeg i den grad var inde i stoffet, jeg vidste nøjagtig, hvilken stemning, hver enkelt

Richard Burton og Claire Bloom i filmen over „Look Back in Anger“ („Ung Vrede“).

scene skulle skabe. Jeg stod ikke usikker, som jeg sikkert ville have gjort det, hvis jeg skulle have startet helt fra grunden.

Under arbejdet med en scene opstår der naturligvis altid nye ideer – især hvis den tager lang tid. Så gælder det om at gøre sig klart, hvor stærkt ens oprindelige opfattelse står, og min tilknytning til teateropførelsen gjorde, at det ikke blev noget problem.

Engelsk film trænger i høj grad til en fornyelse. Om „Ung Vrede“ kommer til at virke fornyende ved jeg ikke, for himlen må vide, om den bliver god, men jeg håber, at den vil bringe noget nyt. Det er uendelig vigtigt, at den livsnære styrke, som de såkaldte vrede unge mænd har bibragt teatret og litteraturen, også må finde vej til filmen. Det er tvungende nødvendigt.

Der hersker den almindelige opfattelse, at underholdning er en flugt, en sød sentimental drøm fjernt fra realiteterne. Der er både inden for filmen og teatret en udpræget modvilje mod

det vulgære (the „sordid“) – denne letkøbte nedsættende kliché, som den reaktionære opinion altid har yndet.

Publikums behov skifter konstant, og i visse heldige perioder er det det usædvanlige, der bliver populært. Film som „Lænken“ og „Kat på et varmt bliktag“ er for eksempel i øjeblikket lige så store trækplastre som „Indiskret“ og „Gigi“.

Folk er altid blevet lokket ind til filmene, hvis de kunne se noget, der lå uden for deres egne erfaringer. Behovet for glamour og det uopnåelige er i virkeligheden ikke større end behovet for at se reversen af medaljen, når blot den er tilstrækkelig usædvanlig. Det er sandsynligt, at den stigende levestandard vil medføre en voksende interesse for det ekstreme.

Jeg mener, at instruktøren altid har et eneste ansvar: at udtrykke det han vil sige så klart, fuldstændigt og lidenskabeligt, som han formår. Det må være enhver kunstners opgave, og man

må så håbe, at han selv er så klar, at folk vil forstå ham. Men han må aldrig prøve at skæve til publikum under arbejdet. Hvis han gør det, falder han mellem alle de forhåndenværende stole.

De to instruktører, jeg sætter højest, er *Vittorio de Sica* og *Luis Buñuel*. Først og fremmest fordi de begge er digtere. De har på hver sin måde formået det største af alt, at give udtryk for et personligt budskab og et originalt livssyn i deres film. Naturligvis er de ikke de eneste. Der er flere andre, jeg kunne nævne, men personligheder af den art er sjældne. De Sica og Buñuel er meget forskellige. Buñuels verden er ubarmhjertig, logisk, voldsom og eksplosivt anarkistisk. De Sicas kompliceret og lidenskabelig.

Da jeg havde fået til opgave at iscenesætte filmen „Ung Vrede“, gav jeg mig ikke til at studere film lærebøger. Jeg læste ingenting. Som biografgænger og fra mit arbejde på fjernsynet vidste jeg, hvad film er for noget. Stort set er de to former ens. Det der virker på fjernsyn vil også virke på film. Naturligvis er størrelsen forskellig og publikum er forskelligt, derfor må vægten lægges på forskellige ting. Men billedet er begge steder det væsentligste. Jeg vidste nøje, hvordan jeg ville have handlingen skulle tage sig ud på lærredet, og det rent tekniske havde jeg snuset lidt til.

Resten har løst sig af sig selv takket være min strålende cheffotograf *Ossie Morris* og kameramanden *Dennis Coop*. De ting, det ville have taget lang tid for mig at finde frem til, for eksempel sådan noget som bevægelsesretninger i forhold til kameraet, har de en øjeblikkelig fornemmelse for, så den slags tekniske spekulationer har jeg fuldstændig kunnet overlade til dem. De er begge i besiddelse af megen fantasi, så deres hjælp og inspiration parret med mit eget instinkt har så at sige elimineret alle tekniske vanskeligheder.

Når jeg går i gang med en film, er det fordi jeg kan lide historien og fordi jeg tror, det kan blive en interessant og stærkt virkende film. Selvfølgelig håber jeg også, den vil komme til at gå godt, fordi jeg ønsker at så mange som muligt skal se den og blive grebet af den. Jeg har ikke bevidst sagt til mig selv „Jeg vil lave en succes-film“ eller „Jeg vil lave en kunstnerisk film“.

Teatret og filmen arbejder med forskellige konventioner, og derfor er det naturligvis det letteste for en forfatter at skrive med det ene mediums konventioner for øje fremfor at skrive for det ene og bagefter bearbejde det for det andet. På teatret er der altid en tendens til en eller anden form for stærkere stilisering, og for mig er stilisering en modsætning til den abso-

lutte livsnærhed, som jeg gerne vil have ind i filmen.

Naturligvis finder man stilisering i mange film, også i nogle af de allerstørste, som jeg beundrer meget stærkt. Men alligevel efterlader de en svag følelse af utilfredsstillelse hos mig. Dette er et helt personligt synspunkt, og det er muligt, det skyldes en særegen konflikt i mig, når glæde ved det dekorativt billedskabende for dens egen skyld strides med min overbevisning om, at det til syvende og sidst er uden betydning.

Jeg ville meget gerne fortsætte med stof på linie med „Ung Vrede“. Stof der er nært knyttet til den verden, vi lever i. Jeg finder, at filmene bør være en mægtig kraft i samfundet og netop nu bør eje en polemisk mission. Min næste film, „City of Spades“, bliver af polemisk art, men engang i fremtiden kunne jeg have lyst til som en diametral modsætning at lave en romantisk kærlighedsfilm med alle de traditionelle rekvisitter – herregård, trapper og piletræer.

Der er folk, der hævder, at der i Amerika er langt flere problemer at skildre end der er i England. Det er det rene sludder. Men det forfærdelige ved England er, at alt for mange brændende problemer er tabu. Man må ikke skildre politibrutalitæt, man må ikke skildre forholdene i fængslerne – man kan i det hele taget ikke skabe en helt ærlig film om noget som helst polemisk spørgsmål. Man ville ikke kunne bringe en sandfærdig skildring af den britiske hær eller af kongefamilien. Alle disse emner er man udelukket fra i England, fordi der øves for stærk presson.

Alle de konservative og konventionelle kræfter i det engelske samfund, herunder censuren og de fleste af producenterne, øver en sådan presson. Jeg tænker ikke her isoleret på den kommercielle ængstelighed, jeg taler ikke blot om filmindustrien, jeg taler om hele det usunde samfund, vi lever i.

„Ung Vrede“ og lignende polemiske stykker kan muligvis bane vej for et bedre klima i engelsk film. Jeg håber, de gør det.

Det er det eneste, det virkelig gælder om: at ændre klimaet, og vi må alle gøre hvad vi kan for at ændre det. Der er tegn til ændringer. The English Stage Company på Royal Court Theatre i London har fornyet engelsk teater. Selv i West End har man reageret. Haymarket-teatret har måske ikke forandret sig meget, skønt dets opførelse af „The Flowering Cherry“ var *Binkie Beaumonts* reverens for John Osborne. I Free Cinema-programmerne kunne man også finde et varsel. Nye strømninger inden for teatret, litteraturen og malerkunsten må før eller senere påvirke filmen.